

Vaistinė ir vaistininkas miestelyje: Juozo Piekarskio vaidmuo Nevarėnų miestelio gyvenime

dokt. Viktorija Šimkutė

Lietuvos istorijos institutas

El. paštas v.simkute.vi@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2862-6438>

Santrauka. XX a. pirmojoje pusėje miestelių vaistinės atliko svarbų vaidmenį vietos gyventojų sveikatos apsaugoje ir tapo neatskiriama bendruomenės gyvenimo dalimi. Jose dirbę vaistininkai buvo ne tik medicinos žinovai, bet ir visuomenės švietėjai, prisidėję prie kultūrinio gyvenimo vystymosi ir pilietiškumo ugdymo. Įvairiuose Lietuvos miesteliuose jie kūrė visuomeninių organizacijų padalinius, dalyvavo švietimo veikloje, organizavo renginius ir šventes, rūpinosi miestelių įvairdžiu. Straipsnis atskleidžia, kokiomis aplinkybėmis Lietuvoje kūrėsi miestelių vaistinės ir kokią įtaką vietos gyventojams turėjo jose dirbę vaistininkai. Analizuojant konkretų atvejį – vaistininko Juozo Piekarskio indėlį į Nevarėnų miestelio kultūrinį gyvenimą – norima atskleisti, kiek daug įtakos miestelio vystymuisi galėjo turėti vienas žmogus.

Reikšminiai žodžiai: miestelis; vaistininkas; vaistinė; Nevarėnai; Juozas Piekarskis; Lietuva 1918–1940 m.

Pharmacy and the Pharmacist in a Small Town: The Mission of Juozas Piekarskis in the Life of Nevarėnai

Summary. In the first half of the 20th century, small-town pharmacies performed an important role in the healthcare of the local population. They became an indispensable part of the community life. Pharmacists were not only experts in medicine, but also shining lights in society who contributed to the development of cultural life and promotion of the values of citizenship. In various Lithuanian urban-type settlements, they were establishing departments of public organizations. Pharmacists were also involved in education activity, they were organizing events and festivals, and were also taking care of the image of the small town they were living in. The article reveals the circumstances under which pharmacies were being established in Lithuania and discusses the impact of the pharmacists on the local residents. By considering the specific case of pharmacist Juozas Piekarskis into the cultural life of the small town of Nevarėnai, the article undertakes to discover the impact of a single personality on the development of the entire minor town.

Keywords: small town; pharmacist; pharmacy; Nevarėnai; Juozas Piekarskis; Lithuania in 1918–1940.

Išvadas

Pastaruoju metu vaistininkystė, arba farmacijos mokslas, žmonių mintyse dažniau siejama su noru pasipinigauti. Nors dar 2022 m. vykdyta „Spinter tyrimų“ apklausa atskleidė, kad vaistininkai yra antroje patikimiausių profesijų atstovų vietoje¹, po metų pasirodę straipsniai viešojoje erdvėje apie vaistinių piniginius planus ir siekį parduoti daugiau tarsi nubraukė to tyrimo rezultatus². Visgi, ši verslo ir vaistininkystės sąsaja verčia atsigręžti į tarpukario Lietuvą, kur gyvavo pagarba ir pasitikėjimas vaistininkais. Tiesa, to ženklų vis dar galima rasti šiandieniniuose Lietuvos miesteliuose. Farmacijos istorijos tyrėjas bei Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus Kaune ilgametis direktorius Tauras Mekas rašo, jog klaidingai gali pasirodyti, kad žmogus atėjęs į vaistinę kepurę nusiimdavo tik tarpukario Lietuvoje. Anot jo, „šios šlovingos praeities atšvaitų galime rasti ir šiandien, ypač mažesniųjų miestelių vaistinėse“³. Knygoje *Senoji vaistininkystė* jis kelia klausimą – „kas yra vaistininkas?“. Šalia šiandien gyvuojančio vaistininko-verslininko naratyvo, jo teigimu, kai kurių žmonių galvose vis dar gajį carinėje imperijoje gyvavusi, o vėliau ir tarpukario Lietuvos miesteliuose įsitvirtinusi samprata, kad vaistininkas yra mokslo žmogus, žinantis atsakymus į visus klausimus⁴. Kaip šiuos Meko teiginius iliustruojantį pavyzdį galima pateikti 2024 m. „Metų vaistininko“ rinkimus laimėjusią Grinkiškio miestelio vaistininkę Genovaitę Kablienę. Ši vaistininkė tarsi tęsia tarpukario Lietuvos miesteliuose gyvavusią tradiciją, kai vaistininkas gyveno vaistinės pastate. Be to, ji yra pasiekiamą vietiniams gyventojams bet kuriuo metu, o miestelio gyventojai ją labai vertina, gerbia ir vadina tiesiog Genute⁵.

Tarpukario Lietuvos miestelių vaistinių ir jose dirbusių vaistininkų tema nėra nauja, visgi jos istoriografija negausi. Miestelių vaistinių kūrimosi aplinkybės savo dar-

1 „Apklausa: išaugo gyventojų pasitikėjimas vaistininkais“, in: *Spinter Research*, 2022-08-18, prieiga: <https://spinter.lt/apklausa-isaugo-gyventoju-pasitikejimas-vaistininkais/>.

2 P.v., Paulius Perminas, Irtautė Gutauskaitė, „Farmacijos specialistai yra spaudžiami parduoti kuo daugiau prekių, sako profsajunga“, in: *Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija*, 2023-09-14, prieiga: <https://www.lrt.lt/naujienos/sveikata/682/2077274/farmacijos-specialistai-yra-spau-dziami-parduoti-kuo-daugiau-prekiu-sako-profsajunga?srltid=AfmBOooD7B9FiXHpfd-3B4rWy2BiI2ZtqphIXgZnJesiReEUWxj03oe3A>.

3 T. Mekas, 2010, p. 27.

4 T. Mekas, 2016, p. 21.

5 „Lietuvos metų vaistininkė – kone pusę amžiaus vaistininkystei pašventusi veteranė“, in: *Lrytas*, 2024-12-07, prieiga: <https://www.lrytas.lt/sveikata/medicinos-zinios/2024/12/07/news/lietu-vos-metu-vaistininke-kone-puse-amziaus-vaistininkystei-pasventusi-veterane-35532030>.

buose aprašė Regina Žukienė, Alfonsas Kaikaris, Vilma Gudienė⁶. Žukienė, surinkusi 220 lietuvių vaistinininkų biografijas, knygoje *Lietuvos farmacininkų erskėčių keliai* aprašo Lietuvos miesteliuose dirbusius vaistinininkus, jų nuopelnus vietos bendruomenėms⁷. Atskiruose moksliniuose darbuose platesnio ir išsamesnio dėmesio yra sulaukusios tik dvi vaistinės – Garliavos ir Viekšnių – bei jose dirbę vaistinininkai⁸. Dar daugiau tarpukario miestelių vaistinininkų veiklos aprašymų yra nugulę profesinėje vaistinininkų (pavyzdžiui, leidinys *Lietuvos farmacijos žinios*) bei vietinėje miestų ir miestelių spaudoje⁹. Visgi, straipsnių pastarojoje spaudoje negalime laikyti mokslo darbais, o daugiau vietos bendruomenių pasididžiavimo miestelių istorinėmis asmenybėmis savotiška išraiška. Verta paminėti ir tai, kad iki šiol atliktuose darbuose neretai trūksta apibendrinamojo požiūrio, neatskleidžiama, kaip patys miestelių vaistinininkai matė savo veiklos, „užinančios už vaistinės ribų“, svarbą. Šioms spragoms užpildyti šiame straipsnyje remsimės XX a. pirmosios pusės Lietuvos vaistinininkų leistais profesiniais leidiniais *Farmaceutų reikalai* ir *Farmacijos žinios*.

Nevarėnų miestelio vaistinės ir jose dirbusio vaistinininko Juozo Piekarskio istorija taip pat tyrinėta tik vietos lygmenyje dviejų istorijos mokytojų – Irenos Tendziagolskienės ir Neringos Račkauskienės – iniciatyva. Šių mokytojų darbai išsamūs, parengti remiantis tarpukariu leista spauda ir miestelio gyventojų atsiminimais¹⁰. Visgi, jų taip pat negalima laikyti mokslo studijomis. Tendziagolskienė apie Piekarskį rašo: „šviesa, negeštanti šimtmečiais“¹¹. Biografinės šio vaistinininko detalės surinktos atliekant interviu su Piekarskio dukra Viktorija Mackevičiene ir anūku Romualdu Mackevičiumi¹². Visgi, surinkta medžiaga daugiau kalba apie vaistinininko kultūrinę veiklą. Neatskleidžiama, kokiomis aplinkybėmis Nevarėnų miestelyje atsirado vaistinė, kodėl ji buvo svarbi kaip sveikatos priežiūros paslaugas teikianti įstaiga. Todėl šioms spragoms užpildyti ir jau Nevarėnų miestelio bendruomenėje gyvuojantiems faktams pagrįsti arba paneigti buvo pasitelkti dar netyrinėti Lietuvos centriniame valstybės archyve (f. 1733) ir Lietuvos ypatingajai-

6 R. Stonkutė-Žukienė, 2005; A. Kaikaris, 2000; V. Gudienė, 2017.

7 R. Žukienė, 2002a.

8 I. Stepukonienė, 2013; V. Gudienė, 2013.

9 Pvz., profesiniame leidinyje *Lietuvos farmacijos žinios* apie miestelių vaistinių istoriją rašo tiek farmacijos istorijos tyrėjai (pvz., R. Žukienė, 2002b), tiek patys ten dirbantys vaistinininkai ar vaistinių-muziejų vadovai (pvz., L. Kazakevičiūtė et al., 2003; D. Končienė et al., 2005). Regioninėje spaudoje: I. Nagienė, 2014; Ž. Petkevičiūtė, 2007; B. Plastinina, 2007.

10 *Sugrįžimai*, 2010; *Bočių žeme, prakalbėki*, 2022; *Raktas į Nevarėnų istoriją*, prieiga: <https://nevarenai.miestelio-legenda.com/nevarenai/miestelio-legenda>.

11 *Sugrįžimai*, 2010, p. 11.

12 *Ibid.*, p. 15.

me archyve (f. K1) saugomi archyviniai šaltiniai. Analizuotas ir tarpukariu leistas laikraštis *Žemaičių prietelius*. Be to, siekiant išsiaiškinti jau egzistuojančių faktų tikslumą prieš rengiant šią publikaciją dar kartą buvo pakalbintas Piekarskio anūkas R. Mackevičius.

Taigi šio tyrimo tikslas – atskleisti vaistininko Juozo Piekarskio vaidmenį Nevarėnų miestelio gyvenime, jo kultūrinę ir socialinę veiklą vietos bendruomenėje. Tyrimu siekiama: nustatyti, kaip ir kokiomis aplinkybėmis buvo steigiamos vaistinės Lietuvos miesteliuose nuo pirmųjų tokių vaistinių atsiradimo iki XX a. 4 deš. pabaigos; atskleisti, kokį vaidmenį vaistinės ir vaistininkai atliko tarpukario Lietuvos miesteliuose; išsiaiškinti vaistinės Nevarėnų miestelyje atsiradimo aplinkybes; parodyti, kokį poveikį Nevarėnų miestelio kultūriniam ir socialiniam gyvenimui turėjo Piekarskis.

Vaistinių atsiradimas Lietuvos miesteliuose

Pirmosios vaistinės Lietuvoje pradėtos steigti dar XVI a. pirmojoje pusėje. Tuo metu vietiniai ir iš kitų šalių atvykę vaistininkai savo veiklą vykdė didžiuosiuose Lietuvos miestuose, o jų paslaugos dažnu atveju buvo prieinamos tik karaliui, didikams, dvasininkams ir miestiečiams¹³. Iki XIX–XX a. sandūros miestelių ir kaimų gyventojams kvalifikuotų šios profesijos atstovų paslaugos buvo sunkiai pasiekiamos¹⁴. Kodėl čia trūko vaistininkų? Vienas iš galimų atsakymų, tikėtina, susijęs su ilgą laiką viešajame diskurse vyravusiu vaistininkystės įvaizdžiu. Tai buvęs prestižinis ir pelningas amatas, vėliau tapęs tokiais pat epitetais apibūdinama ir profesija. LDK laikotarpio vaistininkai – išsilavinę, kelias kalbas mokantys, neretai privilegijuoti ir į elitą patenkantys žmonės. Jų privilegijuotą padėtį įrodo tai, kad jie buvo atleidžiami nuo mokesčių ir kitų miestiečiams privalomų prievolių, jiems nereikėjo įsirašyti į cechus kaip amatininkams ar medicinos profesijos asmenims, neturintiems aukštojo išsilavinimo¹⁵. Šia profesija besiverčiantiems asmenims buvo reikalingos tam tikros gyvenimo ir darbo sąlygos, suteikiančios galimybę tiek tobulėti, tiek užsidirbti. Ilgą laiką tai buvo galima įgyvendinti tik didžiuosiuose miestuose, kur buvo mokymosi įstaigos bei gyveno pasiturintys miestiečiai, galintys už savo sveikatą mokėti daugiau nei provincijoje įsikūrę valstiečiai.

13 R. Ragauskienė, 2007, p. 30–31.

14 V. Gudienė, 2017, p. 7–8.

15 A. Kaikaris, 2000, p. 24.

Vaistinė nėra ir niekada nebuvo paprasta įstaiga. Visais laikais jai buvo reikalingos specifinės patalpos, įranga, literatūra ir medžiagos, kurioms laikyti taip pat reikėjo atitinkamų sąlygų. Vaistinės įkūrimas, o vėliau ir išlaikymas – brangus dalykas. Iki 1881 m. priimtų Kaimo vaistinių steigimo taisyklių kaimuose ir miesteliuose esančių vaistinių patalpoms buvo keliami tie patys reikalavimai, kaip ir miesto vaistinėms. Be to, vaistinei vadovauti galėjo tik vaistininkas. Kaip rašo Gudienė, mažas pajamas uždirbančioms miestelių vaistinėms buvo neįmanoma įvykdyti šių reikalavimų¹⁶. Mažai tikėtina, kad vaistininkas, kurio vaistinė dirba nuostolingai, sutiks ją valdyti vedamas tik kilnių tikslų. Jei žvelgtume į periodą, kuomet Lietuva buvo carinės Rusijos sudėtyje, matytume, kad iki pat XIX a. pabaigos kaimo arba miestelio vaistinei uždirbti didelį pelną buvo praktiškai neįmanoma. Iki pirmųjų medicininių punktų atidarymo provincijoje labai trūko gydytojų. Jei gyvenvietėje nėra gydytojo, vadinasi, nėra ir recepto, t. y. vienos iš pagrindinių priemonių vaistinei gauti uždarbį. Be to, provincijoje gyvenantiems žemesnio socialinio sluoksnio žmonėms gydytojai išrašydavo paprastesnės sudėties, dažniausiai vietinių, o ne importinių medžiagų turinčius, kitaip tariant, pigesnius, vaistus¹⁷.

Vaistinės įkūrimą miestelyje ar kaime sunkino ir valstybės reikalavimai steigti naujas vaistines atsižvelgiant į vietovėje esančių gyventojų skaičių ir / ar nuotolį nuo kitų jau veikiančių vaistinių. Kaip teigia Kaikaris, naujų vaistinių atsiradimą mažesniuose miesteliuose riboja 1864 m. Rusijoje patvirtintos vaistinių steigimo taisyklės, kuriose nurodyta, kad miesteliuose steigiamos vaistinės viena nuo kitos būtų ne arčiau kaip per 15 varstų (1 varstas lygu 1,067 km). Tik po 17 metų šias taisykles pakoregavus, t. y. sumažinus minėtą atstumą iki 7 varstų ir supaprastinus reikalavimus vaistinės patalpoms ir jose dirbusiems vaistinės darbuotojams, situacija stipriai pagerėjo. 1914 m. Lietuvoje jau veikė 78 kaimo vaistinės¹⁸. Situaciją bandyta gerinti ir leidžiant steigti vaistų krautuves, kurioms apskritai kelti tik minimalūs reikalavimai. Visgi, nors vaistinės medžiagos gal ir tapo labiau prieinamos, vaistų krautuvių veikla tapo praktiškai nekontroliuojama – jų išduodami nei kokybiškai, nei kiekybiškai nekontroliuojami vaistai kainavo ir žmonių gyvybes¹⁹.

Vaistines steigti mažose gyvenvietėse trukdė ir didžiųjų miestų vaistinių monopolis. Kaip tai iliustruojantį pavyzdį galima pateikti XIX a. viduryje vaistininką Bernardą Šteinbergą ištikusią situaciją. Šis vaistininkas siekė gauti leidimą įsteigti vaistinę Varnių miestelyje, tačiau Kauno gubernijos gydymo valdyba atsisakė išduoti

16 V. Gudienė, 2017, p. 27.

17 E. Augūnaitė, 2018, p. 55.

18 A. Kaikaris, 2000, p. 30–31.

19 V. Gudienė, 2017, p. 61–62.

1 il. Vlado Bartlingo vaistinėje Marijampolėje (iš kairės): provizoriaus padėjėjas J. Liutkevičius, vaistininko mokinys Plečkaitis. Apie 1922–1924 m.

Fot. nežinomas / Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus

ši leidimą, nes per keliasdešimt kilometrų nutolusių Telšių ir Rietavo vaistinių savininkai pasiskundė dėl savo mažos metinės apyvartos. Jie skundėsi, esą nauja vaistinė juos visai sužlugdys²⁰. Panašioje situacijoje atsidūrė ir Ariogalos miestelyje vaistinę norėjęs įsteigti vaistininkas Nikolajus Gartmanas. Prie savo prašymo Kauno gubernijos gydymo valdybai pridėjęs miestelio ir jo apylinkių gyventojų pasirašytą prašymą įkurti vaistinę vaistininkas vis tiek sulaukė neigiamo atsakymo. Vaistinės steigimą Ariogaloje sustabdė Kėdainių, Raseinių ir Šiluvos vaistininkai²¹. Toks vaistininkų monopolis, savaime aišku, buvo žalingas tiek sveikai profesinei konkurencijai, tiek mažesnių miestų ir miestelių gyventojų sveikatai. Provincijoje trūkstant ne tik vaistininkų, bet ir kitų kvalifikuotų sveikatos priežiūros specialistų, tų vietovių gyventojai savo sveikatą patikėdavo įvairioms bobutėms, užkalbėtojams ir šundaktariams. Labiau pasisekdavo toms gyvenvietėms, kuriose gyveno išsilavinę ir medicininę literatūrą skaitantys žmonės. Tai dažniausiai būdavo dvasininkijos atstovai. Kaip pavyzdį galima paminėti

²⁰ *Ibid.*, p. 20–21.

²¹ V. Kmieliauskienė *et al.*, 2016.

2 il. Telšių apskrities valdybos vaistinės Telšiuose signatūra vaistams, 1938 m.

Žemaičių muziejus „Alka“, ŽAM R 3023

pranciškoną kunigą Jurgį Ambraziejų Pabrėžą, kuris Žemaitijoje pats gamindavo vaistus ligoniams, negalintiems gauti nei gydytojo, nei vaistininko paslaugų²².

1918 m. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę pradėta kurti nuosava farmacijos mokslo ir praktikos struktūra. Reikėjo atstatyti Pirmojo pasaulinio karo metais sugriautas vaistines, sukurti farmacinės veiklos įstatyminę bazę ir įsteigti aukštąją mokyklą specialistams rengti, susigrąžinti po Rusiją išsibarsčiusius lietuvius vaistininkus. Visgi, nepaisant visų iššūkių, tarpukario Lietuvoje sąlygos kurtis vaistinėms miesteliuose ir kaimuose buvo palankios. Jau 1923 m. farmacininkų profesiniame leidinyje *Farmacijos žinios* teigiama: „Lietuvoje nebėra nei vieno miestelio ar bažnytkiemio, kur nebūtų aptiekos.“²³ 1925 m. tame pačiame leidinyje rašoma: „Lietuvoje kaimo aptiekos dygsta kaip grybai po lietaus.“²⁴ Tai įrodo ir skaičiai: 1937 m. Lietuvoje veikė 311 vaistinių, iš kurių pusė buvo vadinamosios „kaimo“, o vėliau „II eilės“

22 N. Raudytė, 2022, p. 28.

23 A. Ž., „Ar reikalinga aptiekų norma?“, in: *Farmacijos žinios*, 1923, nr. 1, p. 3.

24 Balana, „Kam tai reikalinga?“, in: *Farmacijos žinios*, 1925, nr. 4 (10), p. 3–4.

vaistinės²⁵. Tarpukario Lietuvos miestelyje įsteigti vaistinę buvo daug paprasčiau nei mieste. Pavyzdžiui, 1919 m. nustatytoje Vaistų prekybos ir gamybos taisyklėse išskirta, kad miestelio vaistinę gali valdyti ne tik farmacininkas, bet ir farmacininko padėjėjas. Be to, norint atidaryti tokią vaistinę nekeliamas reikalavimas dėl vienai vaistinei privalomai tenkančio gyventojų skaičiaus; svarbiu laikytas tik atstumas – 7 km nuo artimiausios vaistinės. Šios taisyklės visą tarpukarį buvo tik nežymiai koreguojamos, bet iš esmės nesikeitė²⁶ (1, 2 il.).

Vaistininkas – Lietuvos ir miestelio inteligentas

Lietuvos miesteliuose dirbę vaistininkai, pirmiausia, suteikdavo galimybę gauti patarimą sveikatos klausimais ar skubią pagalbą. Vietovėse, kuriose nebuvo gydymo įstaigų, jie perimdavo ir kai kurias gydytojų funkcijas: perrišdavo žaizdas, gydydavo votis, atstatinėdavo lūžusias galūnes, net ištraukdavo dantis ar priimdavo gimdymus. Tačiau vaistininkų veikla neretai peržengdavo sveikatos priežiūros sistemos ribas – vaistinės buvo intelektualinėmis ir socialinėmis erdvėmis, o patys vaistininkai tapdavo miestelio inteligentijos lyderiais.

Apie vaistininkų kaip inteligentų svarbą mažesniuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose kalbėta XX a. pirmosios pusės profesinėje spaudoje. Žurnale *Farmaceutų reikalai* rašyta: „negalim grįžti kaip farmaceutai“²⁷. 1912 m. Lendrius Liunas siūlė į Lietuvą grįžtantiems vaistininkams „įsisprauti“ į naujas profesijas, kaip kad valsčiaus raštininkas, kurioms atstovaudami jie taip pat galėtų perteikti savo žinias ir skleisti lietuviybę. Šiuo atveju valsčiaus raštininko pareigos buvo išskirtos kaip itin vertingos visuomeninio švietimo klausimais. Liunas rašė: „Ar galima ši našų visuomeninį veikimą sulygtinti su merdėjimu vaistynėj, su tupčiojimu prie pultro.“ Keliama idėja grįžus „tapti mokytojais, patarėjais savo tamsesnių brolių“²⁸. Tarpukaryje leistų *Farmacijos žinių* straipsniuose atsispindėjo, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę vaistininkai ir toliau save matė kaip visuomenės švietėjus. 1936 m. pasirodė vaistininko Česlovo Bankausko straipsnis „Farmacininko vaidmuo visuomenėj“. Jame rašyta, kad „aukštąjį mokslą baigęs farmacininkas yra inteligentas ir nė kiek neblogesnis savo srities specialistas už gydytoją ar inžinierių“.

25 V. Gudienė, 2017, p. 60.

26 R. Stonkutė-Žukienė, 2005, p. 15–16, 25–29.

27 *Farmaceutas* – XX a. pirmojoje pusėje plačiai vartotas vaistininko (farmacininko) pavadinimas.

28 Lendrius Liunas, „Ar negalima kitaip?“, in: *Farmaceutų reikalai* (Nemokamas priedas prie *Lietuvos žinių*, nr. 34), 1912, nr. 4, p. 41–43.

Bankauskas atkreipė dėmesį ir į vaistininkų, dirbsiančių provincijoje, vaidmenį: „ne vienas farmacininkas atsidurs gilioje provincijoje ir ten jis turės suvaidinti nemažą vaidmenį: jis turi būti kultūros pionierius, aiškinti dažnai nesuprantamus gamtos reiškinius, ypač susijusius su liaudies gydymo papročiais, platinti higienos žinias ir panašiai“²⁹.

XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pirmojoje pusėje praktikavusių vaistininkų veiklai „už vaistinės ribų“ didelį dėmesį skiria ir šių dienų tyrėjai, profesiniai farmacininkų ir visuomeniniai periodiniai leidiniai. Kiekviename Lietuvos farmacijos sąjungos leidinio *Lietuvos farmacijos žinios* numeryje rasime farmacijos istorijai skirtą skyrį, kuriame dažnai aprašomi XIX–XX a. Lietuvos miestelių vaistininkai ir jų visuomeninė veikla. Kaip pavyzdžius galima pateikti Gruzdzių vaistininką Antaną Trečioką, Pikelių vaistininką Praną Adamkavičių, Šilalės patriarchu vadinantį vaistininką Simoną Gaudešį³⁰. Dėmesio susilaukia ir Garliavos vaistininkas Kazys Aglinskis, kurio vaistinė buvo tikras lietuviybės žadinimo židinys tautinio atgimimo metu. Ši vaistinė buvo atvėrusi duris lietuviškai spaudai, labdarai ir žinomiems krašto visuomenininkams bei inteligentams³¹. Miestelio vaistinėms ir jose dirbusiems vaistininkams dėmesio skiria ir farmacijos istorijos tyrėjas Tauras Mekas knygoje *Žmonės ir vaistai. Farmacijos istorijos paveikslėliai*. Jis rašo: „Įprasta, kai svarbiausi dalykai nutinka viename didžiausių Lietuvos miestų – sostinėje. Kas kita yra provincija, kurioje nieko lyg ir nevyksta. Tačiau ne taip jau retai provincijos žmogaus gyvenimas labiau atspindi Tėvynės raidą nei labai teatralizuotas buvimas savo krašto bamboje. O jei tas žmogus dar yra vaistininkas, tai jis sutraukia visa, kas tėvynainiams yra svarbu ir pats tampa istorijos dalimi.“³² Mekas taip pat išskiria, kad vaistininkas kartu su kunigu ir mokytoju buvo trys galingiausi žmonės tarpukario Lietuvos miesteliuose³³.

Iki šiol atliktuose tyrimuose galima pastebėti, kad įvairių Lietuvos miestelių vaistininkų farmacinė ir visuomeninė, kultūrinė veiklos dažnai sutapdavo. Tautinio atgimimo laikotarpiu jie vykdė anticarinę veiklą, tautinės inteligentijos ugdymą. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, miestelių vaistininkai aktyviai dalyvavo kuriant modernią valstybę. Turėdami ne tik chemijos ir biologijos žinių, bet ir pakankamai administracinių ir organizacinių gebėjimų, vaistininkai galėjo įsitraukti tiek

29 Č[eslovas] B[ankauskas], „Farmacininko vaidmuo visuomenėje“, in: *Farmacijos žinios*, 1936, nr. 2 (98), p. 1–2.

30 R. Kielienė *et al.*, 2008; R. Žukienė, 2020; R. Žukienė, 2002b.

31 I. Stepukonienė, 2013, p. 201–204.

32 T. Mekas, 2023, p. 30.

33 *Ibid.*, p. 48.

į miestelio kultūrinio gyvenimo puoselėjimą, tiek užimti vadovaujamas pozicijas vietos įstaigose. Tarpukario Lietuvoje jie tapdavo ir svarbių vietos įstaigų valdybos nariais, buvo renkami į valsčiaus tarybą, tapdavo burmistrais. Ne vienas miestelio vaistininkas inicijavo Šaulių sąjungos padalinio suformavimą bei pats tapo jo vadovu. Gaisrininkų komandos formavimas – dažno tarpukario miestelio vaistininko biografijoje matomas faktas. Už šią veiklą Lietuvos ugniagesių sąjunga ne vieną jų apdovanojo. Miestelio vaistininkai aktyviai įsitraukė ir į šviečiamąją veiklą, padėdami organizuoti pamokas vaikams ir vakarinius kursus suaugusiems bei dalyvaudami kuriant švietimo įstaigas. Kaip konkretų pavyzdį galima išskirti Šilalės vaistininką Simoną Gaudešį, kuris buvo vienas iš Šilalės vidurinės mokyklos steigėjų ir rėmėjų. Jis taip pat teikė finansinę pagalbą neturtingiems vaikams, siekiantiems mokslo³⁴. Miestelio vaistininkų iniciatyva buvo steigiami knygynėliai, kultūrinės draugijos, organizuojami vietos renginiai. Apibendrinant galima teigti, kad šios profesijos žmonės miesteliams padėjo pasiekti gana aukštą kultūros lygį.

Nevarėnų miestelis ir vaistininkas Juozapas Piekarskis

Nevarėnai – maždaug 15 km nuo Telšių miesto nutolęs miestelis³⁵. Tarpukaryje leisti laikraščiai, tokie kaip *Žemaičių prietelius*, pasakoja apie Nevarėnus, kurie pirmoje tarpukario pusėje pasižymėdavo vagystėmis, apgavystėmis, muštynėmis, skendėjo alkoholyje ir purve. Rašyta, kad nors Nevarėnai ir yra valsčiaus centras, „tamsesnio užkampio turbūt nėra visoje Lietuvoje“³⁶. Čia nebuvo nei elektros, nei telefono, nei pašto, nei gydytojo. Miestelio pagrindinės gatvės buvo negrįstos³⁷. Vietiniai skundėsi, kad, pavyzdžiui, eiti pėsčiomis per purvynus praktiškai neįmanoma. Ūkininkams, kurie tais pačiais keliais keliaudavo vežimais su sunkiais kroviniais, buvo dar sunkiau. Apibendrintai tarpukario pradžią Nevarėnuose vienas iš vietinių gyventojų apibūdina taip: „Nuo seno šiuo tuo pagarsėję, paskutiniu laiku dar labiau: čia iš nakties vienam kitam ančių, žąsų neliaka, dažnokai išmaišomi arba išimami langai ir taip atgal įdedami, jog ir nukentėjęs nekelia nė triukšmo, kad kartais darbas nebūtų jo paties giminaičio. Baltakė geriama kaip niekur taip negeria. Susimušimai čia lyg pramoga.“³⁸

34 R. Žukienė, 2002b, p. 39.

35 Apie miestelio praeitį žr.: R. Vėlavičius *et al.*, 2006; T. Baranauskas, 2005.

36 *Bočių žeme, prakalbėki*, 2022, p. 104.

37 *Ibid.*

38 *Ibid.*, p. 111.

4 deš. situacija gana akivaizdžiai ir greitai pradėjo gerėti. Čia įkurta pieninė, įrengtas malūnas, įsteigtas paštas, įvedama elektra, atidaromi du restoranai, arbatinė, įrengiami knygynėliai, vaistinė, o vėliau ir Sveikatos centras. *Žemaičių prieteliuje* rašyta: „įstaigų, kaip didmiestyje“³⁹. Įkurtas Šaulių sąjungos padalinys, pavasarininkų organizacija, buvo rengiamos šventės, susibūrimai, spektakliai, koncertai. Rūpintasi miestelio aplinka – išgrįstos ir medeliais apsodintos gatvės, pastatytos kelių rodyklės, tvarkytas Burbesio upelis. Šaltiniuose teigiama, kad didžioji šių pokyčių dalis įvyko į miestelį atsikėlus šviesiausiu ir protingiausiu tuo metu miestelio žmogumi laikytam vaistininkui Juozapui Piekarskiui. Jis tapo pokyčių iniciatoriumi.

Piekarskis gimė 1881 m. Virmėnų kaime (dab. Nevarėnų seniūnija). Jo tėvai buvo pasiturintys, turėjo didelį ūkį, o aplink esantis miškas vietinių vadintas Piekarskių mišku. Kaip ir daugelis to meto tėvų, Piekarskio tėvai troško, kad sūnus taptų kunigu. Piekarskis įstojo į kunigų seminariją Peterburge, visgi, greitai suprato, kad ši vieta ir profesija – ne jam. Todėl ėmėsi ryžtingo žingsnio – pardavė savo sutaną draugams ir pasirinko farmacijos studijas Peterburgo karo medicinos akademijoje⁴⁰. Piekarskio sprendimas – ne išskirtinis atvejis. Gudienė ir kiti teigia, kad XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje didžiausią dalį vaistinės tarnautojų sudarė būtent buvę kunigų seminarijos studentai. Tyrėjai rašo: „Darbą vaistinėje rinkosi jaunuoliai, atsisakę paklusti tėvų valiai studijuoti kunigų seminarijoje, taip pat tie, kurie buvo pašalinti iš gimnazijų už anticarinę veiklą arba nebaigę mokslų dėl lėšų stygiaus ir svajoję apie inteligentišką profesiją.“⁴¹ Kaip rodo Piekarskio pavyzdys, baigęs 4 progimnazijos klases bet kuris jaunuolis galėjo pradėti dirbti vaistinės mokiniu, o vėliau išsilaikyti egzaminus universitete ir gauti vaistininko padėjėjo, vaistininko diplomą. Toks diplomas Piekarskiui buvo įteiktas 1911 m.⁴²

1911 m. baigęs studijas Piekarskis ir toliau liko Rusijoje, kur 12 metų Peterburge dirbo „Spasko“ vaistinės vedėju bei 2 metus buvo „moksliškos vaistinės prie Chimiko farmacijos Institute Petrapiły“ vadovu⁴³. Tai taip pat nebuvo išskirtinis atvejis: mažesnė konkurencija ir didesnis atlygis skatino ne vieną vaistininką pasilikti didžiuosiuose carinės Rusijos miestuose. Išgyvenęs bolševikų revoliucijos vargus, 1922 m. Piekarskis kartu su šeima grįžo į gimtuosius Virmėnus. Tačiau kaip

39 *Ibid.*, p. 108.

40 *Sugrįžimai*, 2010, p. 11.

41 V. Gudienė *et al.*, 2008, p. 895.

42 R. Žukienė, 2002a, p. 228; R. Stonkutė-Žukienė, 2005, p. 7.

43 J. Piekarskio prašymas Sveikatos departamento Farmacijos skyriui leisti užsiimti farmacijos praktika Lietuvoje, in: Lietuvos centrinis valstybės archyvas (LCVA), f. 1733, ap. 1, b. 1526, l. 15; *Sugrįžimai*, 2010, p. 11.

3 il. Juozas ir Kotryna Piekarskiai su sūnumi Boleslovu ir dukra Viktorija, XX a. 4 deš. (?)

Fot. nežinomas / Romualdo Mackevičiaus privatus rinkinys (taip pat saugoma Nevarėnų pagrindinės mokyklos rinkinyje)

ir kunigystė, taip ir tėvų ūkio valdymas jam nebuvo trokštama veikla. Norėdamas įsteigti vaistinę Piekarskis persikėlė į Nevarėnus⁴⁴ (3 il.).

Vaistinės įkūrimas Nevarėnuose nebuvo labai sklandus. Kaip minėta, tarpukariu Lietuvoje vaistinių skaičius, o kartu ir konkurencija nuolat augo. Pirmasis vaistininkas, gavęs leidimą steigti vaistinę Nevarėnų miestelyje dar 1923 m., buvo Aleksandras Rugaila⁴⁵. Tačiau, kaip teigė Nevarėnų valsčiaus valdyba, šiuo leidimu nebuvo pasinaudota. Valsčiaus valdybos ir miestelio gyventojai nuolat skundėsi apskrities gydytojui ir Sveikatos departamentui, jog Nevarėnuose delsiama įsteigti taip reikalingą vaistinę. Prašyta panaikinti leidimą, kuris jau buvo išduotas vaistininkui, „kuris daro mums tik apvylimą pažadais“, ir suteikti jį kitam vaistininkui, konkrečiai Piekarskiui. Jų raštuose taip pat minėta, kad artimiausia vaistinė yra Telšiuose už 16 kilometrų, o tai labai apsunkino vaistų pasiekiamumą vargingiems

44 *Sugrįžimai*, 2010, p. 12.

45 Telšių apskrities gydytojo kreipimasis į Sveikatos Departamentą dėl vaistinės steigimo Nevarėnuose, in: LCVA, f. 1733, ap. 2, b. 140, l. 1.

vietos gyventojams, kurių valsčiuje būta labai daug. Vėlesniuose skunduose netgi žadėta atleisti būsimą Nevarėnų vaistininką nuo kai kurių mokesčių⁴⁶.

Prieš steigiant vaistinę Nevarėnuose Piekarskiui reikėjo gauti du leidimus: verstis farmacijos praktika Lietuvoje ir įsteigti vaistinę. Pirmasis leidimas išduotas 1925 m. gruodžio 17 d.⁴⁷ Su antruoju leidimu nebuvo viskas taip paprasta. Iš apyskaitos *Farmacijos žiniose* ir archyvinių duomenų galime matyti, kad 1926 m. toks Piekarskio prašymas buvo atmestas. Įdomu ir tai, kad atmestas ir kitas šio vaistininko prašymas – įsteigti vaistinę Lenkimuose⁴⁸. Tikėtina, kad du leidimai Sveikatos departamento Farmacijos skyriui buvo pateikti tikintis, kad vienas iš jų bus atmestas. Šioje situacijoje svarbu paminėti ir kitą vaistininką – Joną Kuprevičių. Jam suteiktas leidimas steigti vaistinę Nevarėnuose praėjus vos keliems mėnesiams po to, kai buvo atmestas Piekarskio prašymas⁴⁹. Piekarskiui ši situacija atrodė įtartina, todėl jis Sveikatos departamentui pateikė skundą, esą kolegai leidimas buvo suteiktas neteisėtai. Kaip savo skunde aiškino vaistininkas, Kuprevičius jau turėjo vieną vaistinę, kurią pardavė, ir tuo pat metu dirbo Raudonojo Kryžiaus vaistinėje Kaune. Pagal tuo metu galiojusias taisykles, pirmumo teisę turėjo atitekti Piekarskiui, kuris turėjo didelį darbo stažą ir vis dar neturėjo savo vaistinės⁵⁰. Visgi, jo skundas buvo atmestas, paaiškinant, kad Kuprevičiaus prašymas Sveikatos departamentui buvo pateiktas anksčiau ir jis tuo metu buvęs vienintelis kandidatas įsteigti vaistinę Nevarėnuose⁵¹. Piekarskiui nepadėjo ir tai, kad Nevarėnų valsčiaus taryba savo laiškuose Sveikatos departamentui prašė, kad būtent jam, „ištikimiausiam Lietuvos piliečiui“, būtų suteikta teisė steigti vaistinę miestelyje. Visgi, 1927 m. Piekarskis gavo leidimą nusipirkti Kuprevičiaus leidimą steigti vaistinę už 350 litų.

46 Nevarėnų valsčiaus tarybos posėdžiuose nuolat keltas vaistinės steigimo klausimas. Tai rodo išlikę posėdžių protokolai (in: LCVA, f. 1733, ap. 2, b. 140, p. 1, 8–9, 11). Taip pat valsčiaus taryba kartu su vietos gyventojais rengė prašymus Sveikatos departamento direktoriui dėl būtinybės steigti vaistinę (in: LCVA, f. 1733, ap. 2, b. 140, l. 2, 5–6).

47 Vidaus Reikalų ministerijos, Sveikatos departamento suteiktas pažymėjimas prov. J. Piekarskiui apie leidimą užsiimti farmacijos praktika Lietuvoje, in: LCVA, f. 1733, ap. 1, b. 1526, l. 13.

48 „Sveikatos Departamento Farmacijos Skyriaus veikimo apyskaita“, in: *Farmacijos žinios*, 1926, Nr. 6 (18), p. 8; Pranešimas Juozui Piekarskiui apie nepatenkintus prašymus steigti vaistinę Nevarėnuose ir Lenkimuose, in: Lietuvos ypatingasis archyvas, f. K1, ap. 58, b. P133808B, l. 5–6.

49 1927 m. balandžio 13 d. provizoriui J. Kuprevičiui leista įsteigti kaimo vaistinę Nevarėnuose, in: LCVA, f. 1733, ap. 2, b. 140, l. 1.

50 Juozo Piekarskio skundas vidaus reikalų ministrui dėl leidimo vaistininkui Jonui Kuprevičiui įsteigti vaistinę Nevarėnuose, in: LCVA, f. 1733, ap. 1, b. 1526, l. 8.

51 Farmacijos skyriaus viršininko paaiškinimas vidaus reikalų ministrui dėl Juozo Piekarskio skundo, in: LCVA, f. 1733, ap. 1, b. 1526, l. 9.

Pirmąsias patalpas vaistinei Piekarskis nuomojosi, tačiau labai norėjo pasi-
statyti savo vaistinę. Vaistininkas pardavė vertingiausias savo daiktus, iš tėvo gavo
statybinių medžiagų ir už gautus pinigus prasadėjo naujos vaistinės statyba, kuri
sulaukė didelio vietos miestelėnų įsitraukimo. Naujame pastate įsikūrė ne tik vaistinė.
Kaip ir įprasta tam laikmečiui, vaistinėje gyveno ir pats vaistininkas su savo šeima,
o vėliau jo žentas čia atidarė ir Sveikatos centrą (4, 5 il.). Vaistinė taip pat turėjo
savo malūną, kuris jai tiekė elektrą. Vietos gyventojai prisimindami pasakojo, kad
vietiniai miestelėnai bijoję šio malūno, nes manė, kad jo sparnai prišaukia lietų.
Visgi, kunigas mišių metu įtikino gyventojus, kad tai yra netiesa⁵².

Piekarskis buvo ne tik vaistininkas, bet ir miestelio gydytojas, kurio miestelėnai
iki tol neturėjo. Jis dalino ligoniams patarimus, kaip gydyti ligas, pats skirdavo vaistus
tiek žmonėms, tiek gyvūnams, o neretai ir ištraukdavo dantį, priimdavo gimdymus.
Piekarskio veikla neapsiribojo tik medicininių paslaugų teikimu. Pirmiausia, Pie-
karskio iniciatyva buvo įsteigta vietos gaisrininkų komanda ir Šaulių sąjungos pada-
linys. Nevarėnų miestelio gyventojai prisimena, kad tarpukariu miestelyje beveik visi
namai buvo mediniai, todėl dažnai įsiplieskdavo gaisrai. Piekarskis matė tai kaip labai
didelę problemą, o 1927 m. sudegus Purauskų kepyklai, vaistininko kantrybė baigėsi.
Iš savanorių pradėta formuoti gaisrininkų komanda, kurios viršininku tapo pats
vaistininkas. Iš suaukotų pinigų buvo nupirktas vandens siurblys ir nuspręsta pagilinti
Burbesio upelį, siekiant turėti daugiau vandens gaisro gesinimo atveju⁵³. Piekarskio
įkurta gaisrininkų komanda ne tik gesindavo gaisrus, bet taip pat turėjo savo dūdų
orkestrą, kuris organizuodavo įvairias miestelio šventes ir jose pasirodydavo. Verta
paminėti ir tai, kad Nevarėnų vaistininkas nebuvo vienintelis vaistininkas Lietuvoje,
įkūręs gaisrininkų organizaciją. Vilkaviškyje tai padarė vaistininkas J. Skinskis, Skuo-
de – vaistininkas S. Mirkes, Šilalėje – vaistininkas S. Gaudešis⁵⁴.

Vienas iš svarbiausių Piekarskio pasiekimų buvo Šaulių sąjungos padalinio įkū-
rimas Nevarėnuose 1926 m. Šios organizacijos veikla buvo daugialypė – ir socialinė,
ir kultūrinė. Padalinys organizavo edukacines veiklas, platino spaudą, įsteigė savo
knygynėlį, mokyklos patalpose organizavo koncertus ir spektaklius. Aktyvią veiklą
Nevarėnuose vykdžiusi Šaulių sąjunga puoselėjo teatrinį žanrą ir statė pirmuosius
spektaklius: 1930 m. Liudo Giros drama *Kerštas, Vytautas kalėjime, Piršlybos, Sava-
norio duktė, Moterim neišsimeluosi*, 1931 m. – *Valkata*, 1934 m. – *Mirta Činčiberaitė*,
1938 m. – *Tėvynė šaukia*, 1939 m. – *Moderni kaimo moteris*, 1940 m. – *Tėvų klaida*.

52 *Sugrįžimai*, 2010, p. 12–13.

53 *Ibid.*

54 R. Stonkutė-Žukienė, 2005, p. 37.

4 il. Piekarskių šeima prie vaistinės, 1940–1941 m.

Fot. nežinomas / Romualdo Mackevičiaus privatus rinkinys (taip pat saugoma Nevarėnų pagrindinės mokyklos rinkinyje)

5 il. Piekarskių vaistinė

Fot. nežinomas / Romualdo Mackevičiaus privatus rinkinys (taip pat saugoma Nevarėnų pagrindinės mokyklos rinkinyje)

Šaulių sąjungos padalinys Nevarėnuose taip pat inicijuodavo ir organizuodavo vietinius renginius: rudenėlio šventes, Kalėdas ir Velykas⁵⁵. Nepaisant visų veiklų, ši organizacija kartais susilaukdavo ir kritikos. *Žemaičių prieteliuje* rašyta, kad po kurio laiko susilpnėjusią Šaulių sąjungos veiklą lėmė Piekarskio veiklumas, kuriam apibūdinti vartotas priežodis „devyni amatai, dešimtas badas“⁵⁶.

J. Piekarskis taip pat ėmėsi iniciatyvos atnaujinti pagrindinę miestelio gatvę. Ši gatvė buvo judriausia Nevarėnų dalis, tačiau ji taip pat buvo opi problema. Pavasarį ir rudenį gatvė virsdavo purvyne, todėl sunku buvo išlipti ar ja eiti. Piekarskis, paraginęs ūkininkus ir kartu su jais pasitaręs, nusprendė gatvę išgrįsti akmenimis⁵⁷. Iš pradžių ši idėja patiko ne visiems gyventojams. Jie kritikavo, kad gatvė nėra plati, kad grindinys galėjo būti puse metro žemesnis, kad gatvė be reikalo apsodinta liepomis⁵⁸. Tačiau baigus darbus vietiniai džiaugėsi šiuo sprendimu, o gatvė iki šiandien vadinama Liepų gatve.

Tarp kitų Piekarskio nuopelnų galima paminėti ir tai, kad nuo 1934 m. jis ėjo ir Nevarėnų burmistro pareigas. Jis taip pat buvo 1929 m. įsteigto Nevarėnų valsčiaus Komiteto nukentėjusiems nuo nederliaus Šiaurės Lietuvos gyventojams šelpti išdininkas⁵⁹. Piekarskis finansiškai rėmė įvairias kultūrines iniciatyvas ir tai jis darė ne tik Nevarėnų miestelyje. Vietinėje spaudoje rašyta, kad Nevarėnų vaistinės vedėjas Piekarskis parėmė ir Telšių muziejaus „Alka“ įkūrimą, skirdamas 50 litų⁶⁰.

Aktyvus Piekarskio indėlis į Nevarėnų gerovę neliko neįvertintas – jis buvo apdovanotas Gedimino 5-ojo laipsnio ordinu ir 3-iojo laipsnio garbės ženklu „Artimui pagalbon“. Visiškai kitaip vaistinininko nuopelnus įvertino sovietinė valdžia, kuri 1941 m. birželio 14 d. jį suėmė ir ištremė. Apie Piekarskio svarų indėlį į Nevarėnų gyvenimą tarpukariu iki šiandien liudija vietinių gyventojų atsiminimai, miestelyje išlikęs vaistinės pastatas, o Nevarėnų pagrindinės mokyklos muziejuje saugomi vaistinės buteliukai, istorijos mokytojų Tendziagolskienės ir Račkauskienės užrašyti Piekarskio giminaičių pasakojimai. Miestelio centre įrengtas tiltelis į Burbesio tvenkinio salą taip pat paženklintas vaistinininko ir jo vaistinės nuotraukomis.

55 „Šaulių sąjunga“, in: *Raktas į Nevarėnų istoriją*, prieiga: <https://nevarenuistorija.wixsite.com/nevarenai/sauliu-saunga>.

56 *Bočių žeme, prakalbėki*, 2022, p. 106.

57 *Sugrįžimai*, 2010, p. 13.

58 *Bočių žeme, prakalbėki*, 2022, p. 118.

59 K. B., „Kilnūs darbai. Nevarėnai“, in: *Žemaičių prietelius*, 1929, nr. 10 (171), p. 7.

60 J. Bucevičė, 2022, p. 4.

Išvados

1. Vaistinių steigimas Lietuvos miesteliuose ilgą laiką buvo komplikotas. Tai lėmė daug aplinkybių, pradedant carinės Rusijos įvestais įstatymais, baigiant didžiuosiuose miestuose dirbusių vaistininkų siekiu „neįsileisti konkurentų į savo teritoriją“. Visų šių aplinkybių esminė priežastis buvo finansai. Gali atrodyti, kad vaistininkystės ir verslumo ryšys yra tik šio amžiaus reiškinys. Visgi, vaistinei steigti ir jai išlaikyti pinigų reikėjo visais laikais. Mažas miestelių gyventojų skaičius ir mažos jų pajamos naujai vietos vaistinei ne visada galėjo padėti išsilaikyti. Tačiau valdžia, kuri matė netolygų sveikatos priežiūros paslaugų pasiskirstymą didžiuosiuose šalies miestuose ir provincijoje, ėmėsi įstatymų reguliavimo ir jau XIX a. 7 deš. pradžioje sąlygos vaistinėms kurtis miesteliuose tapo palankios, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, vaistinę turėjo beveik kiekvienas šalies miestelis.

2. Tarpukario Lietuvos miestelių vaistinėse dirbę vaistininkai save suvokė ne tik kaip sveikatos priežiūros specialistus, bet ir kaip kultūrinio ir socialinio gyvenimo puoselėtojus. Jie aktyviai siekė įsitraukti į vietos savivaldą ir vietos bendruomeninę veiklą. Tai vertino ir miestelių gyventojai, kuriems vaistinė tapo ne tik sveikatos priežiūros paslaugas teikiančia įstaiga, bet ir reikšmingu socialinės paramos, kultūros ir žinių centru. Čia dirbę vaistininkai atliko ir tiesiogines savo profesines funkcijas, ir buvo mokytojai, patarėjais bei miestelių kultūrinio gyvenimo pokyčių iniciatoriais. Vaistininkų dėka tarpukario Lietuvos miesteliai tobulėjo kartu su visa besikuriančia modernia Lietuva.

3. Nevarėnų miestelyje vaistinės steigimas nebuvo sklandus. Poreikį steigti vaistinę pirmiausia matė vietos gyventojai, kurie vieną po kito teikė skundus dėl savo pažadų įsteigti vaistinę netesinčių vaistininkų. Galima daryti prielaidą, kad šiuo atveju įstatymai, reguliavę vaistinių steigimą miesteliuose ir kaimuose, buvo aukščiau (svarbiau) už vietos gyventojų išsakytą problemą dėl sveikatos priežiūros paslaugų ir vaistų prieinamumo.

4. Nevarėnų miestelio vaistininko Piekarskio indėlis į miestelio gyvenimą nesiskyrė nuo kitų Lietuvos miestelių vaistininkų. Kaip ir daugelis tarpukario Lietuvos miestelių vaistininkų, jis tiek rūpinosi vietos gyventojų ir net gyvūnų sveikata, tiek aktyviai įsitraukė į vietos kultūrinį gyvenimą. Piekarskis inicijavo Šaulių sąjungos padalinio ir gaisrininkų komandos steigimą. Jis taip pat rūpinosi miestelio įvairių kultūrinių iniciatyvų, buvo mentorius ir mecenatas. Jo vaistinė, kurioje pats gyveno, buvo tarsi daugialypis bendruomenės gyvenimo centras, sujungiantis mediciną, švietimą, ekonomiką ir socialinę palaikymą.

Bibliografija

- Augūnaitė E., 2018 – Eglė Augūnaitė, *Medikamentinės terapijos savitumai, gydant skirtingų socialinių sluoksnių pacientus XIX a. pradžioje* [: magistro baigiamasis darbas], Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Farmacijos fakultetas, 2018.
- Baranauskas T., 2005 – Tomas Baranauskas, „Lietuvos miestų ir miestelių pirmųjų paminėjimų datos“, in: *Lietuvos lokalinių tyrimų padėtis*, Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2005, p. 137–142.
- Bočių žeme, prakalbėki*, 2022 – *Bočių žeme, prakalbėki*, sud. Neringa Račkauskienė, Utena: Utenos Indra, 2022.
- Bucevičė J., 2022 – Janina Bucevičė, „Pirmasis žemaičių muziejaus „Alka“ dešimtmetis“, in: *Žemaičių žemė*, 2022, nr. 3 (105), p. 2–5.
- Gudienė V., 2013 – Vilma Gudienė, „Senoji Viekšnių vaistinė ir jos vaistininkai“, in: *Žemaičių praeitis*, 2013, t. 16: *Viekšniai. Istorija ir kultūra*, p. 663–685.
- Gudienė V., 2017 – Vilma Gudienė, *Socialiniai Lietuvos farmacijos bruožai. XIX a. – XX a. pirmoji pusė*, Kaunas: LSMU leidybos namai, 2017.
- Gudienė V. et al., 2008 – Vilma Gudienė, Almontas Bagdonavičius, Zenona Šimaitienė, Julija Davalgienė, „Lietuviai farmacininkai Rusijoje 20 a. pradžioje: jų praktika bei tautinė patriotinė veikla“, in: *Medicina*, 2008, t. 44, nr. 11, p. 895–904.
- Kaikaris A., 2000 – Alfonsas Kaikaris, *Lietuvos farmacijos istorija. Atsiminimai*, Kaunas: Sveikatingumo ir medicinos reklamos centras, 2000.
- Kazakevičiūtė L. et al., 2003 – Laima Kazakevičiūtė, Inga Iljeitienė, „Seniausieji Širvintų vaistinei 120 metų“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2003, nr. 1–2, p. 24–25.
- Kielienė R. et al., 2008 – Ramutė Kielienė, Liudvikas Rulinskas, „Gruzdžių vaistinei – 120 metų“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2008, nr. 6 (207), p. 34–35.
- Kmieliauskienė V. et al., 2016 – Vitalija Kmieliauskienė, Liudvikas Rulinskas, „Ariogalos vaistinė švenčia 150-ties metų jubiliejų“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2016, nr. 3–4 (240–241), p. 48.
- Končienė D. et al., 2005 – Danutė Končienė, Liudvikas Rulinskas, „Viekšnių vaistinei-muziejui 145-eri metai“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2005, nr. 3–4 (191–192), p. 24–27.
- Mekas T., 2010 – Tauras Mekas, *Farmacijos raida ir profesinė etika. Paskaitos vaistininko kvalifikacijos siekiantiems studentams*, Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, 2010, prieiga: <https://portalcris.lsmuni.lt/server/api/core/bitstreams/3301afo7-8b70-4384-a288-eaf41f176755/content>.
- Mekas T., 2016 – Tauras Mekas, *Senoji vaistininkystė*, Kaunas: UAB „Vitae Litera“, 2016.
- Mekas T., 2023 – Tauras Mekas, *Žmonės ir vaistai. Farmacijos istorijos paveikslėliai*, Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2023.
- Nagienė I., 2014 – Inga Nagienė, „Skaudvilės vaistinei – 130 metų“, in: *Tauragės žinios*, 2014, nr. 45 (255), p. 7.
- Petkevičiūtė Ž., 2007 – Živilė Petkevičiūtė, „Varnių vaistinei – 150 metų“, in: *Vakarų Lietuva*, 2007, nr. 4 (579), p. 1, 4.
- Plastinina B., 2007 – Bernarda Plastinina, „Laižuvos miestelio vaistinė – istorijos vingiuose“, in: *Santarvė*, 2007, nr. 137 (9227), p. 6.

- Ragauskienė R., 2007 – Raimonda Ragauskienė, „Vaistininkai XVI a. Vilniuje“, in: *Vilniaus istorijos metraštis*, 2007, t. 1, p. 29–54.
- Raudytė N., 2022 – Nijolė Raudytė, „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos biblioteka: medicinos ir farmacijos knygų rinkinys“, in: *Defeating Disease in the Changing Society of the South-east Baltic from the 18th to the 20th Century = Ligy įveika besikeičiančioje Pietryčių Baltijos visuomenėje: XVIII–XX amžiai* (*Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, vol. 43), 2022, p. 21–47.
- Stepukonienė I., 2013 – Inga Stepukonienė, „Garliavos provizoriaus Kazio Aglinsko ir Jono Basanavičiaus bičiulystė“, in: *Lituanistica*, 2013, t. 59, nr. 3 (93), p. 200–212.
- Stonkutė-Žukienė R., 2005 – Regina Stonkutė-Žukienė, *Lietuvos farmacija*, t. 3: *Lietuvos farmacija XX amžiuje*, Vilnius: Lietuvos farmacijos sąjunga, 2005.
- Sugrįžimai, 2010 – *Sugrįžimai: Nevarėnų seniūnijos tremtinių prisiminimai*, par. Irena Tenzdiagolskienė, Ina Vandzinskienė, Neringa Račkauskienė, Vilnius: Homo liber, 2010.
- Vėlavičius R. et al., 2006 – Romualdas Vėlavičius, Lijana Norvaišienė, „Nevarėnų parapijos istoriografija“, in: *Tiltai: humanitariniai ir socialiniai mokslai*, 2006, nr. 1 (34), p. 59–71.
- Žukienė R., 2002a – Regina Žukienė, *Lietuvos farmacija*, t. 2: *Lietuvos farmacininkų erškėčių keliai*, Vilnius: Lietuvos farmacijos sąjunga, 2002.
- Žukienė R., 2002b – Regina Žukienė, „Šilalės patriarchas – vaistininkas Simonas Gaudešis“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2002, nr. 3–4 (179–180), p. 39–40.
- Žukienė R., 2020 – Regina Žukienė, „Žymus tarpukario Lietuvos vaistininkas Pranas Adamkavičius“, in: *Lietuvos farmacijos žinios*, 2020, nr. 3–4 (264–265), p. 29–30.